

Мотиви

по проект на Постановление на Министерския съвет за приемане на Наредба за радиационна защита

Проектът на наредба е изготвен на основание чл. 26 ал. 3 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия, съгласно който изискванията за радиационна защита при осъществяване на дейностите по този закон се определят с наредба, приета от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването, министъра на околната среда и водите и председателя на Агенцията за ядрено регулиране.

С проекта на Постановление на Министерския съвет за приемане на Наредба за радиационна защита се осигурява транспонирането в националното законодателство на изискванията на Директива 2013/59/Евратом на Съвета от 5 декември 2013 година за определяне на основни норми на безопасност за защита срещу опасностите, произтичащи от излагане на йонизиращо лъчение и за отмяна на директиви 89/618/Евратом, 90/641/Евратом, 96/29/Евратом, 97/43/Евратом и 2003/122/Евратом. Транспонирането на директивата е предвидено в мярка № 185 на Плана за действие за 2017 г. с мерки произтичащи от членството на Република България в Европейския съюз, приет с Решение № 35 на Министерския съвет от 19 януари 2017 г.

С проекта на Постановление на Министерския съвет с който се предлага да се приеме Наредбата за радиационна защита се отменят Наредбата за основни норми за радиационна защита, приета с Постановление № 229 на Министерския съвет от 2012 г. (обн., ДВ, бр. 76 от 2012 г.) и Наредбата за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения, приета с Постановление №200 на Министерския съвет от 2004 г. (обн., ДВ, бр. 74 от 2004 г., изм. и доп., бр. 74 от 2006 г., бр. 46 от 2007 г., бр. 5 от 2010 г., бр. 7 от 2011 г., бр. 76 от 2012 г.) с което ще бъде постигнато пълно съответствие между нормативните актове въвеждащи изисквания в областта на радиационната защита.

Проекта на наредба има за цел да въведе в националното законодателство разпоредбите на Директива 2013/59/Евратом и да се постигне по-високо ниво на защита на здравето на лицата и предпазване от опасностите, произтичащи от въздействието на йонизиращи лъчения при професионално облъчване, медицинско облъчване и облъчване на лица от населението.

С приемането на проекта на Наредба за радиационна защита ще се въведат цялостно

и систематизирано разпоредбите на Директива 2013/59/Евратом в националното законодателство. Основните принципи, норми и изисквания за радиационна защита и ситуационният подход, въведен с Публикация 103 на МКРЗ и възприет в Директива 2013/59/Евратом, ще бъдат консолидирани и кодифицирани в рамките на предложения нормативен акт.

С приемането на проекта на Наредба за радиационна защита ще се оптимизира системата на регулаторен контрол и ще се усъвършенства националната инфраструктура за осигуряване на радиационна защита. Едновременно с това ще се унифицират изискванията и ще се детайлизират критериите за прилагане на степенуван подход при регулиране на дейности, свързани с радиационен риск, като в резултат ще се гарантира контрола върху здравето на засегнати и потенциално засегнати от облъчване лица в ситуацията на съществуващо, планирано и аварийно облъчване.

Изискванията които се въвеждат с проекта на наредба се приложими за всяка ситуация на планирано облъчване, съществуващо облъчване и аварийно облъчване, при която не може да се пренебрегне вероятността за възникване на вредни ефекти върху здравето на човек или неговото потомство при облъчване с йонизиращи лъчения.

С проекта на наредба се определят изискванията свързани са:

- използване, производство, преработване, обработване, манипулиране, погребване, съхраняване, притежаване, превоз, внос и износ на радиоактивни материали и радиоактивни източници;

- изработване и експлоатация на електрическо оборудване, което генерира йонизиращо лъчение и съдържа компоненти, работещи при потенциална разлика над 5 kV;

- преработка на материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди и други дейности, водещи до значимо повишено облъчване на работници и лица от населението, поради по-високо съдържание на естествени източници на йонизиращи лъчения, включително облъчването на екипажите на въздухоплавателни средства;

- професионално облъчване или облъчване на лица от населението от радон в закрити помещения, външно облъчване от строителни материали, хронично облъчване в резултат на последици от радиационна авария или от минала човешка дейност;

- планиране на действията, поддържане на готовност за реагиране и управление при ситуации на аварийно облъчване, когато се налага предприемане на мерки за защита на здравето на аварийни работници и лица от населението.

От обхвата на наредбата се изключват:

- облъчването от космическото лъчение върху земната повърхност и наземното облъчване от естествени радионуклиди, съдържащи се в ненарушената от човешка дейност земна кора;

- облъчването от естествени нива на радионуклиди, съдържащи се в човешкото тяло, в това число калий-40 и др.;

- облъчването на лица от населението или облъчване на лица, различни от екипажите на въздухоплавателни средства, дължащо се на космическото лъчение по време на полети.

С проекта на наредба се определят основните принципи на радиационна защита, включващи предварителното обосноваване на всяка дейност, която води или може да доведе до облъчване от йонизиращо лъчение. Очакваната икономическа, социална и друга полза за облъчваните лица или за обществото трябва да бъде доказано, като очакваната полза е трябва да бъде достатъчно голяма, за да компенсира увреждането на здравето, причинено от облъчването при осъществяваната дейност.

Въвежда се и изискването при установяване на нови обстоятелства, доказателства или важна информация относно ефикасността на съществуващи видове дейности и потенциалните вредни последствия от тях и при въвеждане на нови технологии, технически средства или методи, чието предназначение е като това на съществуващи дейности, да се извършва преглед и преценка по отношение на обосноваването на тези дейности.

Проекта на наредба предвижда радиационната защита на професионално облъчвани лица и лица от населението да се оптимизира така, че индивидуалните дози, броят на облъчваните лица и вероятността за облъчване да се поддържат на възможно най-ниското достижимо ниво, отчитайки икономическите и социалните фактори и актуалното състояние на техническите познания. Оптимизацията на радиационната защита се изисква да се прилага на всеки един етап от жизнения цикъл на ядрените съоръжения и източниците на йонизиращи лъчения (проектиране, производство, въвеждане в експлоатация, експлоатация, извеждане от експлоатация, съхраняване, погребване), както и при управлението на радиоактивни отпадъци и отработено ядрено гориво.

Относно оптимизацията на радиационната защита на лица, подложени на медицинско облъчване, се поставя изискването тя да съответства на медицинската цел на облъчването и се прилага по отношение на индивидуалната ефективна доза, а когато е целесъобразно и по отношение на еквивалентните дози, както и за предотвратяване възникването на детерминистични ефекти.

С проекта на наредба се определят и конкретни изисквания отнасящи се до индивидуалните ефективни и еквивалентни дози, които могат да получат професионално облъчвани лица и лица от населението в ситуации на планирано облъчване, като се предвижда, че те не трябва да надвишават границите на дозите, определени в проекта на наредбата. Изключение от това изискване има само по отношение на граници на дозите които се прилагат при медицинско облъчване.

За целите на оптимизацията на радиационната защита в ситуации на планирано облъчване се установяват дозови ограничения при професионално облъчване, медицинско облъчване и облъчване на лица от населението. Дозовите ограничения са оперативен инструмент за оптимизация и се определят като индивидуални ефективни или еквивалентни дози за подходящ период от време. Изисква се предприятията да определят и обосновават дозови ограничения по отношение на професионалното облъчване, като същите трябва да са съобразени и да не превишават границата на дозата по отношение на сумата от дозите на дадено лице от населението, получени в резултат на облъчването, дължащо се на съвкупността от всички разрешени дейности, като се отчитат възможните пътища на облъчване при нормални условия на експлоатация на дадено ядрено съоръжение или източник на йонизиращо лъчение.

С проекта на наредба се определя и реда за определяне на референтни нива за лица от населението от министъра на здравеопазването, отнасящи се за всяка ситуация на аварийно и съществуващо облъчване. В тези ситуации приоритет на оптимизацията са облъчвания, които са над референтното ниво, като процесът на оптимизация следва да продължи и когато нивата на облъчване са по-ниски от референтното ниво.

Наредбата въвежда граници на дозите при професионално облъчване и при облъчване на лица от населението. Определените с наредбата границите на дозите за лица от населението се прилагат за сумата на ефективните дози и сумата на еквивалентните дози от външно и вътрешно облъчване, които може да получи лице от населението за период от една година в резултат на всички разрешени дейности.

С проекта на наредба освен границата на ефективната доза, се въвежда изискването и за спазване на определените граници за еквивалентните дози за очна леща и за кожа, а при професионално облъчваните лица и за крайници.

Проектът на наредба предвижда специфични изисквания за граници на дозите на стажанти и учаци се, както и за защита на бременни жени и жени-кърмачки. От особена важност е и изискването за предоставяне на информация на професионално облъчваните лица, отнасяща се до ранното уведомяване за бременност с оглед на рисковете от

облъчване на нероденото дете, както и съобщаването за намерението да се кърми дете с оглед на риска от облъчване на детето при постъпване на радионуклиди или радиоактивно замърсяване на тялото.

Определя се ред за оценяване на ефективна и на еквивалентна доза от външно и вътрешно облъчване, като се предвижда министъра на здравеопазването чрез Националния център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ) да оценява дозите за външно и вътрешно облъчване на населението като цяло и на представителни лица от населението. За изготвянето на оценката се предвижда да бъдат ползвани резултатите от провеждания мониторинг на околната среда от различни държавни ведомства, в това число и предприятията, както и изхвърлянията от разрешените дейности.

С проекта на наредба се определят и изисквания за образование, обучение, информиране, квалификация и отговорности във връзка с радиационната защита. Наредбата въвежда конкретни изисквания към предприятията и работодателите на външни работници свързани със задължения да осигуряват поддържане и контрол на професионалната квалификация на наетите от тях лица в съответствие с изискванията на Закона за безопасно използване на ядрената енергия и Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензи за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия.

Изисква се предприятията, които са придобили и/или използват оборудване (апарат, уредба, изделие), което съдържа радиоактивен източник или генератор на йонизиращи лъчения, трябва да разполагат с адекватна информация за потенциалните опасности от облъчване и за правилните начини на използване, тестване и поддръжка на това оборудване, а в случаите когато са придобили и/или използват медицинска радиологична апаратура, трябва да разполагат и с адекватна информация относно оценката на радиационния риск за пациентите и наличните елементи на клиничната оценка при използване на тази апаратура.

Предприятията и работодателите на външните работници се задължават да информират наетите от тях професионално облъчвани лица за рисковете за здравето в резултат на облъчването, свързано с тяхната работа, за общите процедури за радиационна защита и необходимите предпазни мерки, за процедурите за радиационна защита и предпазните мерки, свързани с експлоатационните и работните условия по отношение както на дейността като цяло, така и на всяко звено или дейност, към които работниците могат да бъдат причислени. Изисква се и осигуряването на подходящо обучение по

радиационна защита. В случаите когато предприятието притежава високоактивни източници, трябва да бъдат включени и конкретни изисквания за безопасното управление и контрола на тези източници с цел да се осигури подходяща подготовка на съответните работници за всякакви събития, които имат отношение към радиационната защита.

С проекта на наредба са предвидени и изисквания към ръководителите на обекти, в които е вероятно да попаднат случайно безстопанствени източници (включително големи площадки за приемане и складиране на метален скрап, инсталации за рециклиране на метален скрап, транспортни или гранични пунктове). В тези случаи е необходимо да се информират служителите за вероятността да се окажат в контакт с неизвестен радиоактивен източник по време работа, основни сведения и факти по отношение на йонизиращите лъчения и възможните последствия от тяхното въздействие, както и действията, които трябва да се предприемат на място в случай на откриване или съмнение за наличие на безстопанствен източник. В тези случаи служителите трябва да бъдат обучавани за визуално откриване и разпознаване на радиоактивни източници и техните контейнери и за начина на реагиране при откриване или подозрение за наличие на безстопанствен източник.

Относно обучението и предоставянето на информация на аварийните работници се изисква своевременното допълване на информацията с конкретни обстоятелства за възникналата аварийна ситуация, както и за здравните рискове, с които може да е свързана тяхната намеса, предпазните мерки, които да бъдат взети в такива случаи. Предвижда се и обучение за реагиране в аварийна обстановка, в съответствие с наредбата по чл. 123 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

Проекта на наредба определя изисквания към квалифицирания експерт по радиационна защита, като ясно регламентира и неговите функции и задачи, свързани с даването на становища за съответствието с нормативните изисквания по отношение на професионалното облъчване и облъчване на населението и осигуряването на радиационна защита при ситуации на планирано, аварийно и съществуващо облъчване.

В областта на медицинското облъчване са регламентирани и изискванията към експерта по медицинска физика, с цел изпълнение на изисквания, свързани с радиационната защита при медицинско облъчване и в случай на преднамерено облъчване при немедицински образни изследвания.

Относно конкретните функции и задължения по контрола на радиационната защита и отговорностите по осигуряване на радиационна защита при извършване на определени дейности се изисква всяко предприятие да назначи отговорник по радиационна защита,

който да докладва пряко на ръководителя на обекта за констатираните нередности и нарушения по отношение на радиационната защита. Предприятията са длъжни да предоставят на отговорника по радиационна защита необходимите технически средства за изпълнение на техните задължения.

С наредбата се определя ред за обосноваване на дейности свързани с потребителски стоки, като се изисква всяко лице, което възнамерява да произвежда или внася потребителски стоки, чието използване може да доведе до нов клас или вид дейност, предоставя на председателя на Агенцията за ядрено регулиране и министъра на здравеопазването цялата необходима информация относно предназначението и техническите характеристики на стоката, информация за начина и средствата за нейното обезопасяване, мощността на дозата на определени разстояния при използване на стоката, включително мощност на дозата на разстояние 0,1 m от всяка достъпна нейна повърхност и очакваните дози за лица, които редовно ще използват стоката.

Въз основа на оценка на предоставената информация компетентните органи вземат решение дали използването на дадена потребителска стока е обосновано от гледна точка на радиационната защита. В случаите когато използването на потребителската стока не е обосновано или ако употребата им не отговаря на критериите за освобождаване от регулиране се предвижда председателят на Агенцията за ядрено регулиране, съгласувано с министъра на здравеопазването да забранява продажбата или предлагането на потребителски стоки за населението.

В областта на дейностите свързани с преднамерено облъчване на хора при немедицински образни изследвания се регламентират ясни изисквания в случаите когато се използва медицинско радиологично оборудване, както и в случаите, когато не се ползва такова, извършвано с цел радиологична оценка на здравословното състояние, оценка на физическото развитие на деца с оглед на професионалните им занимания, оценка на възрастта, както и откриване на скрити предмети в или върху човешкото тяло, откриване на укрити хора като част от проверката на преминаващи товари през пунктове, контролирани от специализираните държавни органи и за правни цели или за целите на националната сигурност и борбата с нелегалния трафик.

Предвижда се в случаите, когато не се изисква индивидуална обоснованост се представя за становище на министъра на здравеопазването предварителна обосновка, която да включва информация за конкретните цели на процедурата и характеристиките на облъчваното лице и обстоятелствата, които налагат облъчване при немедицински образни

изследвания, когато не се изисква индивидуална обосновааност на всяко облъчване, се анализират периодично.

Проекта на наредба регламентира и изисквания при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди, водещи до облъчване, което е съществено от гледна точка на радиационната защита. В тези случаи се предвижда, да се прилагат изискванията и мерките за радиационна защита и за контрол и ограничаване на облъчването, определени в наредбата по чл. 26, ал. 5 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

С проекта на наредба се определят и ясни и конкретни изисквания свързани с реда за освобождаване от регулиране на конкретни дейности и радиоактивни материали, произхождащи от регулирана дейност. В обхвата на това изискване попадат дейностите със източници на йонизиращи лъчения, за които радиационният риск е пренебрежимо малък, като същите не подлежат на контрол по Закона за безопасно използване на ядрената енергия и за тях не се изисква уведомление.

Предвижда се също така на освобождаване от регистрация и лицензиране да подлежат дейности с незначителен радиационен риск, които са посочени в приложение № 2 на Наредбата за реда за издаване на лицензии и разрешения за безопасно използване на ядрената енергия. В тези случаи дейностите подлежат само на уведомление и контрол за спазване на приложимите към тях изисквания за радиационна защита.

По отношение на радиационна защита на професионално облъчвани лица, учащи се и стажанти, се въвежда изискване предприятието да оценява и прилага необходимите мерки за радиационна защита и да осъществява вътрешен контрол за състоянието на радиационната защита.

Проекта на наредба изисква предприятията да осигуряват оперативна радиационна защита на професионално облъчваните лица чрез прилагане на комплекс от технически и организационни мерки, които се основават на:

- предварителна оценка за определяне на естеството и степента на радиационния риск за професионално облъчваните лица;
- оптимизация на радиационната защита и ограничаване на облъчването при всички възможни условия на работа, включително при професионално облъчване от дейности, свързани с медицинско облъчване;
- класификация на професионално облъчваните лица в различни категории;
- зонирание на територии и помещения в предприятията, класифициране на работните

места и режими на достъп;

- радиационен мониторинг в различните зони и на работните места, индивидуален дозиметричен контрол на професионално облъчвани лица, когато и както е необходимо;

- първоначално и последващо периодично медицинско наблюдение на професионално облъчвани лица;

- подбор и поддържане на квалификация на професионално облъчваните лица, специализирано обучение и инструктажи;

- физически бариери за предотвратяване на неконтролируемо разпространение на радиоактивни вещества и за осигуряване на безопасност и сигурност на радиоактивните източници.

С цел осигуряване на високо ниво на радиационна защита и постигане на изискванията регламентирани в проекта на наредба се изисква предприятията да се консултират с квалифицирани експерти по радиационна защита.

Наредбата въвежда и изискване към предприятията да класифицират работните места по местоположение в различни зони в зависимост от конкретния случай, въз основа на оценка на очакваните годишни дози и вероятността от възникване и нивата на потенциални облъчвания и установяват режими на достъп. Въвежда се задължение режимите на достъп до различните зони да съответстват на вида и особеностите на съоръженията и източниците на йонизиращи лъчения в дадено предприятие и да бъдат съобразени с радиационните рискове, които съществуват на определени работни места в предприятието. В определени случаи се предвижда и създаване на контролирани зони и надзиравани зони, като са определени и конкретни изискванията към тях и начинът за определянето им.

С проекта на наредба се определят и специфични изисквания свързани с организацията на работните места за целите на радиационната защита. За тази цел се изисква предприятията да установяват и прилагат вътрешни правила за работа за всички работни места, където при нормални условия е възможно професионално облъчваните лица да получат за период от една година индивидуална ефективна доза над 1 mSv или еквивалентна доза за очната леща над 15 mSv, или еквивалентна доза за кожата и крайниците над 50 mSv.

За работни места, където средната годишна активност на радон във въздуха надвишава $300 \text{ Bq}\cdot\text{m}^{-3}$, и когато индивидуалната ефективна доза на работници е възможно да надвиши 6 mSv за период от една година, се подхожда като към ситуация на планирано облъчване и се прилагат подходящи за конкретния случай изисквания за радиационна

защита. За работните места, където средната годишна активност на радон във въздуха не надвишава $300 \text{ Bq}\cdot\text{m}^{-3}$, и когато индивидуалната ефективна доза на работниците не надвишава 6 mSv за период от една година, облъчването от радон подлежи на преглед и оценка.

В случаите когато индивидуалната ефективна доза за лица от екипажи на летателни апарати е възможно да надвиши 1 mSv за период от една година, предприятието, е длъжно да предприеме мерки за оценка на облъчването на съответните екипажи, оценка на прогнозното облъчване при съставяне на работните графици с цел намаляване на дозите на екипажите, получили по-голямо облъчване до определен момент, информирание на летателните екипажи за здравните рискове, свързани с тяхната работа, и за получените индивидуални дози.

С наредбата се определят и изисквания за прилагане на радиационна защита в случаите, когато за екипажите на летателни апарати и за работни места при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди, когато индивидуалната ефективна доза, може да надвиши 6 mSv за период от една година.

За целите на радиационния мониторинг, индивидуалния дозиметричен контрол и медицинското наблюдение с наредбата се определят следните категории професионално облъчвани лица:

- категория А - лица, които могат да получат за период от една година индивидуална ефективна доза по-голяма от 6 mSv или еквивалентна доза за очната леща по-голяма от 15 mSv или еквивалентна доза за кожата или за крайниците по-голяма от 150 mSv ;
- категория Б - лица, които не се причисляват към лицата от категория А.

Изисква се предприятията и работодателите на външни работници да организират и осъществяват систематичен индивидуален дозиметричен контрол на професионално облъчваните лица от категория А, чрез подходящи индивидуални дозиметри за определяне на получените дози от външно облъчване.

В случаите, при които лицата от категория А могат да получат съществено от гледна точка на радиационната защита вътрешно облъчване или външно облъчване на очната леща или крайниците, се изисква да се установява подходяща система за мониторинг на тези облъчвания.

Предприятията трябва да организират и осъществяват дозиметричен контрол на професионално облъчваните лица от категория Б, който трябва да бъде достатъчен, за да потвърди, че тези лица са категоризирани правилно в категория Б.

Предвижда се осъществяване на индивидуален дозиметричен контрол на лица от категория Б, в случаите когато това се изисква от органите на държавния здравен контрол съгласно Закона за здравето.

С проекта на наредба се въвежда и изискването предприятията да разработват, утвърждават и изпълняват програми за радиационен мониторинг на работната среда, и въз основа на резултатите да оценяват професионалното облъчване. При изготвяне на програмите за радиационен мониторинг трябва да бъдат определени радиационните характеристики на работната среда, които подлежат на контрол, честотата на планираните измервания и контролните точки, вида, типа и характеристиките на предвидените средства за измерване (диапазони, точности, особености), критерии за съответствие на измерените стойности с определени контролни нива, срокове и отговорници за изпълнението на програмите.

С проекта на наредба възникват задължения към предприятията, които изискват осигуряването на средства за измерване на йонизиращи лъчения, както и тяхното калибриране и проверка, удостоверяващи метрологичните им характеристики. Това изискване може да бъде възлагано на външни лица, които са акредитирани, в случаите когато предприятието не може да го осигури самостоятелно.

С проекта на наредба се регламентират и условията и реда за документиране и докладване на резултатите от радиационния мониторинг и индивидуалния дозиметричен контрол извършван в предприятията, като проекта на наредба предвижда тази информация да се предоставя най-малко веднъж годишно в регистъра по чл. 71, ал. 1 от Закона за здравето.

Въвежда се и задължение към предприятията и работодателите на външни работници да предоставят на професионално облъчваните лица резултатите от индивидуалния дозиметричен контрол, включително резултатите от измерванията, които са използвани при оценката на получени от тях дози, или до резултатите от оценка на дозите въз основа на данни от радиационния мониторинг на работните места.

В случаи на аварийно професионално облъчване и разрешено планирано повишено облъчване предприятията и работодателите на външни работници се задължават незабавно да уведомяват Националния център по радиобиология и радиационна защита и председателя на Агенцията за ядрено регулиране и съответните лица за получените от тях дози, отчетени чрез индивидуални дозиметри или оценени въз основа на резултатите от радиационни измервания.

С проекта на наредба се регламентират и изискванията и ограниченията свързани с планирано повишено облъчване, като при изключителни обстоятелства, оценявани за всеки конкретен случай, който е различен от авария се предвижда и реда за разрешаване от министъра на здравеопазването, съгласувано с председателя на АЯР. Въвеждат се и специфични изисквания свързани с аварийното професионално облъчване.

С цел оценка на облъчването на населението се предвижда председателят на Агенцията за ядрено регулиране да одобрява с лицензията за експлоатация на ядрено съоръжение или обект с радиоактивни вещества разрешените нива на активността (или специфичната активност) на газообразните и течните радиоактивни емисии и адекватни условия и изисквания за контрол при разрешени изхвърляния на радиоактивни вещества в околната среда, като взема предвид оптимизацията на радиационната защита и добрите практики при експлоатацията на подобни съоръжения/обекти.

За всички одобрени нива на активности (или специфични активности) на газообразните и течните радиоактивни емисии, условия и изисквания за контрол при разрешени изхвърляния на радиоактивни вещества в околната среда ще бъдат уведомявани министъра на околната среда и водите и министъра на здравеопазването с цел идентифициране на дейности, за които ще се извършва оценки на дозите на лицата от населението. Тази информация ще бъде използвана и при определянето на дейностите, за които ще се извършва реалистична оценка, както и дейностите, за които е достатъчна скринингова оценка която предприятието следва да извърши.

Изисква се от предприятията, които осъществяват разрешени дейности, свързани с изхвърляне на радиоактивни вещества в околната среда, да извършват подходящ радиационен мониторинг и/или да оценяват количеството и активността на газоаерозолните и течните емисии при нормални условия на експлоатация на съответните ядрени съоръжения и обекти с радиоактивни вещества, като резултатите трябва да докладват ежегодно до 31 януари на министъра на здравеопазването и на председателя на Агенцията за ядрено регулиране.

В случаите на превишаване на разрешените газообразните и/или течните радиоактивни емисии се предвижда предприятията да извършат нова оценка и същата да се предоставя незабавно на министъра на здравеопазването.

С проекта на наредба се уреждат и въпросите свързани с радиационната защита на населението при ситуации на аварийно облъчване, които включват:

- оценка на потенциалните ситуации на аварийно облъчване, облъчването на

населението и аварийното професионално облъчване;

- разпределение на отговорностите на предприятията и компетентните органи на местната и държавна власт, включени в системата за аварийна готовност и реагиране;

- поддържане на вътрешен аварийен план от предприятието и на външни аварийни планове от компетентните органи;

- надеждни комуникации и ефективни мерки за координация на различните нива на планиране и реагиране;

- здравна защита на аварийните работници;

- информирание и обучение на лицата, включени в системата на аварийна готовност и реагиране;

- индивидуален дозиметричен контрол или оценка на индивидуалните дози на аварийните работници и водене на дозов регистър;

- информирание на населението;

- преминаване от ситуация на аварийно облъчване към ситуация на съществуващо облъчване, включително възстановяване и ликвидиране на последствията.

Изисква се разработване на плановете за аварийно реагиране с цел да се предотвратят тъканни реакции с тежки детерминистични ефекти за всяко лице от засегнатото население и да се намали риска от стохастични ефекти, като се прилагат общите принципи за радиационна защита и референтни нива за дозите от облъчване.

С проекта на наредба се въвеждат и референтни нива за облъчване на населението в диапазона от 20 до 100mSv ефективна доза за еднократно или годишно облъчване, както и специфични изисквания които следва да бъдат взимани под внимание при определянето на референтните нива. Регламентира се и координацията и взаимодействието между отделните ведомства при решаването на въпросите касаещи защита на населението.

Проекта на наредба определя и специфични изисквания и правила свързани с радиационната защита при различните видове ситуации на съществуващо облъчване, както и случаите при които трябва да бъдат предприети действия и мерки за осигуряване на радиационна защита.

Предвижда се изготвянето и прилагането на стратегии, програми и планове от заинтересованите ведомства, които да бъдат приемани от Министерския съвет с цел управление на ситуации на съществуващо облъчване за ограничаване на облъчването от естествени източници, за управление на терени с остатъчни радиоактивни замърсявания и др.

С проекта на наредба се въвеждат специфични изисквания свързани с контрола и

управлението на високоактивни източници. Предприятията, които произвеждат, обработват, съхраняват или използват радиоактивни източници (закрити или открити източници), са длъжни да водят отчет и да извършват периодична инвентаризация.

Изисква се предприятията да предприемат технически и организационни мерки за осигуряване на ефективен контрол и отчет на радиоактивните източници по отношение на тяхното местоположение, състояние, използване и съхраняване, включително при рециклиране или погребване на радиоактивни източници, след като вече са неизползваеми и не са необходими.

Въвеждат се и специфични изисквания към производителите за идентификация и обозначаване на високоактивни източници, както и посочване на идентификационния номер на всеки високоактивен източник в издавания сертификат, като същия следва да се гравира, отпечатва или поставя по друг траен начин върху самия източник, когато това е практически възможно. Както и поставянето на съответния предупредителен знак за радиационна опасност. Поставят се и конкретни изисквания и към доставчиците и предприятията извършващи дейности с високоактивни източници.

С наредбата се определят и изисквания свързани с откриване, управление и контрол на безстопанствени източници, както и предприемането на конкретни действия и мерки от страна на специализираните контролни органи.

Проекта на наредба предвижда и изисквания при проектирането и експлоатацията на ядрени съоръжения и обекти с източници на йонизиращи лъчения с цел осигуряване:

- спазване на границите на дозите и дозовите ограничения за професионално облъчвани лица и лица от населението;
- дозите от облъчване, броят на облъчваните лица и вероятността за облъчване да бъдат на възможно най-ниски достижими нива;
- минимално количество на генерираните радиоактивни отпадъци и използване на подходящи методи и технически средства за тяхното безопасно управление;
- минимални изхвърляния на радиоактивни вещества в околната среда (ако се очакват такива);
- автоматизиране и механизирание на технологични операции при дейности с повишен радиационен риск;
- звукови и светлинни сигнализации при нарушаване на нормалните технологични процеси и за предупреждение при възникване на радиационна опасност, блокировки и защиты за предотвратяване на радиационни инциденти и аварии;
- автоматизиран и визуален контрол на технологичните процеси и манипулации с

повишен радиационен риск съобразно с естеството на извършваните дейности;

- условия за пожарогасителна и аварийно-спасителна дейност съгласно нормативните изисквания за пожарна и аварийна безопасност.

Предвижда се контрола по прилагане на наредбата да се осъществява от председателя на Агенцията за ядрено регулиране, министъра на здравеопазването и министъра на околната среда и водите, в съответствие с правомощията им, определени в Закона за безопасно използване на ядрената енергия, Закона за здравето и Закона за опазване на околната среда, като същите дават в рамките на своята компетентност указания по прилагане на наредбата.

Очаквания резултат от приемането на предложения проект на Постановление на Министерския съвет е създаването на хармонизирано национално законодателство в областта на радиационната защита, което да осигури висока степен на защита живота и здравето на професионално облъчваните лица и населението. Създаване на условия за превантивен контрол, ограничаване на необоснованото облъчване и недопускане увреждане на здравето на лицата от дейности с източници на йонизиращи лъчения в съответствие с технологичния и научен напредък и възможно най-ниско достижимите граници на дозата.

С предложения проект не възникват финансови разходи за предприятията, вследствие на нейното прилагане и няма да доведе до пряко или косвено въздействие върху параметрите по държавния бюджет. Относно изискването за осигуряване на квалифициран експерт по радиационна защита, отговорник по радиационна защита и за лечебните заведения експерт по медицинска физика и към момента действащите нормативни актове в тази област - Наредбата за основни норми за радиационна защита, Наредбата за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения и Наредба № 30 за условията и реда за осигуряване защита на лицата при медицинско облъчване регламентират изискванията за осигуряване на тези лица, както и тяхното участие в осигуряването на радиационна защита, като тези изисквания не са завишени с предложения проект на наредба

Относно регламентираните нови по-високи изисквания към използваната апаратура, в съответствие с Директива 2013/59/Евратом се предвижда изискванията, свързани с уредбите за лъчелечение, ангиографските уредби, компютър-томографските уредби, дигиталните уредби за рентгенова графия, скопия, ангиография и компютърна-

томография, уредбите за рентгенова мамография и всички мамографски уредби да не се прилагат за въведените в експлоатация към момента на влизане в сила на наредбата.

Проектът на Наредба за радиационна защита транспонира пряко Директива 2013/59/Евратом, поради което е приложена справка за съответствие с европейското право и е съгласуван в рамките на Работна група № 22 „Здравеопазване“.